

ارائه الگویی جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی فازی

احمد یعقوب نژاد^۱

هاشم نیکومرام^۲

محمود معین الدین^۳

تاریخ دریافت: ۹۰/۵/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۰/۷/۲۸

چکیده

امروز به لحاظ پیچیدگی محیط های تجاری جدید و تنوع خدمات و محصولات ارائه شده توسط موسسات اعتباری، کسب رفاه مالی، مستلزم درک مناسب مباحث و مسائل مالی است. این نیاز از مدت ها قبل در اغلب جوامع مدرن درک شده و از سال های اولیه دهه ۹۰ میلادی تحت عناوینی نظیر سواد مالی و مالیه شخصی مطرح گردیده و با گذشت زمان به اهمیت آن افزوده شده است، به گونه ای که امروزه مفاهیم مرتبط با آن در کشور هایی نظیر آمریکا و انگلستان به عنوان بخشی از سرفصل دروس دبیرستان ها و رشته های مختلف دانشگاهی تلقی می گردد. در این کشورها بنیادهای غیر انتفاعی متعددی وظیفه توسعه سواد مالی را عهده دار بوده و با انجام آزمون های متعدد به اندازه گیری پیشرفت سواد مالی در کشور خود می پردازند. علیرغم اهمیت سواد مالی، تاکنون مفاهیم و موضوعات مرتبط با آن در ایران کمتر مورد توجه بوده و حتی ابزار مناسبی جهت سنجش آن در کشور وجود ندارد. در این پژوهش ابتدا مفهوم سواد مالی و مبانی نظری و پیشینه پژوهش های انجام شده در این حوزه مطرح می شود. سپس از تکنیک دلفی فازی برای کسب اجماع ۱۲ نفر از خبرگان مالی کشور (به عنوان پانل دلفی) استفاده و پرسشنامه ای مشتمل بر ۲۵ سوال جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی تدوین و به عنوان الگوی سنجش سواد مالی در سطح دانشگاه های کشور ارائه گردیده است. نتایج پژوهش نشان

۱- دانشیار و مدرس مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

Yaghoob_Acc@yahoo.com

۲- استاد و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران nikoormaram@srbiu.ac.ir

۳- دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (مسئول مکاتبات) mahmoodmoein@yahoo.com

داسوالات منتخب حاصل از اجماع خبرگان در بردارنده مفاهیم متنوعی از جمله ارزش زمانی پول، مالیات، سرمایه گذاری در سهام و اوراق مشارکت، تورم، بانکداری الکترونیک، طرق مختلف استقراض، بیمه و بازنشستگی و... هستند.

واژه‌های کلیدی: سواد مالی، مالیه شخصی، دانشجویان ایرانی، دلفی فازی

۱- مقدمه

سواد مالی^۱ توسط بنیاد مالی تحقیق در آموزش انگلستان به شرح ذیل تعریف شده است است: توانایی قضاوت آگاهانه و تصمیم گیری موثر در استفاده از منابع پولی و مدیریت آن (Nector et al. 1992). پس از طرح این موضوع، مبحث سواد مالی مبدل به یک موضوع بسیار مهم تحقیقاتی شد، بطوریکه ابتدا در کشورهای انگلستان و آمریکا و متعاقب آن در سایر کشورها از جمله استرالیا، هلند، ایتالیا، مالزی و... مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت. تایید این مدعا تعداد زیادی از مطالعات در این حوزه و اجرای برنامه های آموزشی متعدد در راستای ارتقاء سواد مالی در کشورهای مختلف به ویژه آمریکاست، به نحویکه تقریباً اغلب ایالت‌های این کشور سر فصل مصوب سواد مالی داشته و علاوه بر آن مجمعی به نام جامپ استارت^۲ در آمریکا وظیفه توسعه و بهبود سواد مالی را به عهده گرفته و هر ۲ سال یکبار نسبت به انجام آزمون ادواری سواد مالی و گزارش نتایج آن اقدام می نماید. در انگلستان نیز مفاهیم مالیه شخصی^۳ (سواد مالی) به عنوان بخشی از برنامه آموزشی ملی مدنظر قرار گرفته و در استانداردهای آموزش ملی وارد شده است (Pang 2010). مفاهیم مرتبط با سواد مالی، تحت عنوان مالیه شخصی نیز مطرح می گردد. مالیه شخصی عبارتست از مطالعه منابع با اهمیت در دستیابی شخص و خانوار به موفقیت مالی. مهمترین موضوعات در مالیه شخصی شامل مدیریت مالیات، بودجه ریزی، مدیریت نقدینگی، استفاده از کارتهای اعتباری، استقراض، مخارج با اهمیت، مدیریت ریسک، سرمایه گذاری ها، طرحهای بازنشستگی و طرح خرید مسکن و املاک می باشد (Garman & Fogue 2000). امروزه درک مفاهیم و مهارت های مرتبط با سواد مالی به سبب اینکه مصرف کننده را برای بقاء در جامعه مدرن و مقاومت در برابر تنوع و پیچیدگی محصولات و خدمات مالی موجود، توانا می سازد، ضروری شده است. می توان چنین بیان نمود که

داشتن مهارت های مالی در دهه اخیر مهم تر نیز شده است، زیرا با وجود بازارهای مالی پیچیده و رقابت شدید بین موسسات اعتباری برای بدست آوردن سهم بازار بیشتر، تامین اعتبار آسانتر شده و سهولت امکان دسترسی به وامهای مختلف و سایر طرق پرداخت منجر به افزایش پرداخت برای مصرف و رشد سریع سطح بدهی افراد و خانواده ها شده است. بدین لحاظ داشتن سواد مالی یک مبنای ضروری برای پیشگیری و حل مسائل مالی است و به نوبه خود برای داشتن زندگی موفقیت آمیز، سالم و شاد حیاتی است (Bird, 2008).

در تبیین ضرورت پژوهش حاضری توان چنین بیان نمود، موضوع سواد مالی و لزوم بررسی آن بدین لحاظ با اهمیت است که عدم کفایت سواد مالی، زندگی افراد، خانواده، دوستان و شرکای تجاری آنها را به سبب اتخاذ تصمیمات نامناسب مالی تحت الشعاع قرار می دهد و این امر اثرات نامناسب بر جامعه داشته و حتی سبب کاهش ثروت ملی و در نهایت کاهش سطح رفاه مالی در جامعه می گردد (Slaughter, 2006). رفاه مالی درجه کفایت یا امنیت اقتصادی افراد و خانوارهاست. به عبارت بهتر رفاه مالی سطح مورد نظر برای محافظت افراد در مواجهه با مسائل روزمره زندگی نظیر از دست دادن شغل، بیماری، ورشکستگی، فقر و نیازمندی در سنین کهنسالی است (Gold smith, 2000). نتایج پژوهشهای مختلف نشان می دهد که مسائل و مشکلات مالی و فشارهای اقتصادی که طبعاً بخشی از آن ناشی از ناکافی بودن سواد مالی افراد است میتواند با ناهنجاری های ذیل رابطه داشته باشد:

۱- خصومت های خانوادگی ۲- رفتارهای تند و خشن والدین ۳- کاهش توان جوانان برای مقابله با مشکلات و مسائل روزمره زندگی ۴- افزایش رفتارهای ناهنجار در سطح جامعه ۵- اعتیاد به مشروبات الکلی ۶- بروز رفتارهای شرارت آمیز (Elder et al, 1992).

سواد مالی و درک مفاهیم آن برای دانشجویان نیز اهمیت ویژه دارد زیرا تصمیمات مالی اتخاذ شده توسط آنها در دوره دانشجویی تاثیر با اهمیتی بر وضعیت مالی آنها پس از فارغ التحصیلی از دانشگاه دارد. علاوه بر این موقعیت مالی آنها در دانشگاه می تواند عملکرد دانشگاهی آنها را تحت تاثیر قرار دهد. در پژوهشی که لایونز در این زمینه انجام داده است یک سوم دانشجویان اعلام کردند که وضعیت مالی آنها بر توانایی آنها برای تکمیل دوره دانشگاهی اثر داشته است (Lyons, 2003). بادوارسون و واکر نیز در پژوهشی با کنترل عوامل متعددی که عملکرد دانشجویان را تحت تاثیر قرار می دهد دریافتند

دانشجویانی که حداقل مبلغی را برای پوشش هزینه های شهریه و... از والدین خود دریافت می کنند نسبت به دانشجویانی که استقلال مالی دارند بیشتر دچار شکست شده یا در ترم های تحصیلی خود مشروط می شوند و در کل معدل کمتری دارند (Walker & Bodvarsson, 2004). با توجه به موارد پیش گفته و اهمیت فزاینده مباحث مرتبط با سواد مالی و تاثیر شگرف آن بر رفاه مالی افراد و خانوارها، متأسفانه این موضوع تابحال در کشور بطور جدی مورد توجه قرار نگرفته و طبق بررسی های انجام شده، سنجش سواد مالی همچنین آموزش و ارتقاء مفاهیم مرتبط با آن، حتی در مجامع آکادمیک و پژوهش های دانشگاهی نیز مورد ملاحظه قرار نگرفته است، حال آنکه برخی از کشورهای توسعه یافته حتی برای دبیرستانها نیز سرفصلی مدون تحت این عنوان تدارک دیده اند و برای رشد توان مالیه شخصی افراد از تمامی ابزارهای موجود از جمله اینترنت بهره می گیرند. به نظر می رسد نقطه مناسب برای آغاز پژوهش در این حوزه ارائه الگویی مناسب جهت سنجش سواد مالی در کشور باشد. زیرا در کشور ما الگویی مناسب برای این امر وجود ندارد و بدون اندازه گیری وضعیت فعلی سواد مالی در کشور، طرح هر ادعایی ذهنی و بدون پشتوانه خواهد بود. لازم به ذکر است به سبب تفاوت های موجود بین ساختار مالی و اقتصادی کشورهای توسعه یافته و ایران، استفاده از پرسشنامه های استاندارد این کشورها جهت سنجش سواد مالی در کشور مناسب نیست. لذا هدف پژوهش حاضر طرح مفهوم سواد مالی و تهیه ابزار مناسب جهت سنجش آن در بین دانشجویان با استفاده از نظر خبرگان مالی کشور و با کمک روش دلفی فازی است که در ادامه ضمن ارائه پیشینه تحقیقات این حوزه، روش دلفی فازی نیز تبیین و در نهایت روش تحقیق و تجزیه و تحلیل نتایج ارائه خواهد شد.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

دوراک وهنلی در پژوهشی به سنجش سواد مالی کارکنان دانشکده علوم انسانی در یک دانشگاه نیویورک پرداختند. علاوه بر این آنها رابطه سواد مالی و برخی از متغیر های جمعیت شناختی و درک افراد از طرحهای بازنشستگی و مزایای مستتر در آن را نیز بررسی نمودند. نتایج نشان داد شرکت کنندگان درک مناسب از سازوکار برنامه بازنشستگی خود داشتند ولی دانش کافی برای ایجاد تمایز بین گزینه های مختلف سرمایه گذاری ارائه شده در طرحهای بازنشستگی را نداشتند. نمره متوسط سواد مالی مشارکت کنندگان ۴۰٪ بود و

مهمترین مولفه تعیین کننده سواد مالی سطح تحصیلات افراد بود (Dvorak & Hanly, 2010).

مورفی و یتمار در مطالعه خود ۲۰۶ دانشجوی مقطع تحصیلات تکمیلی رشته MBA از دو دانشگاه آمریکا را در خصوص تهیه برنامه مالی و میزان اعتماد آنها به برنامه مالی شان مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی از این بود که تنها ۳۳٪ مشارکت کنندگان بیان کردند که دانش و مهارت لازم برای تهیه برنامه مالی تخصصی دارند، بیش از ۸۶٪ آنها احساس می کردند برنامه ریزی مالی مهم است و تقریباً ۸۰٪ علاقه مند به برنامه ریزی مالی بودند. در ضمن ۳۳/۵٪ شرکت کنندگان برنامه جامع مالی مکتوب برای خود تهیه کرده بودند (Morphy & Yetmar, 2010).

پنگ و همکارانش در پژوهشی تحت عنوان "تاثیر آموزش مالیه شخصی ارائه شده در دبیرستان و دانشگاه"، دانش سرمایه گذاری ۱۰۳۹ نفری از دانشجویان یک دانشگاه غرب آمریکا را مورد ارزیابی قرار دادند. متوسط نمره دانش سرمایه گذاری پاسخ دهندگان ۵/۶ از ۱۰ بود که نشان می داد آنها تقریباً به نیمی از سوالات پاسخ داده اند. در تمام مدل ها ارتباط معنی دار بین آموزش مالیه شخصی در دانشگاه و دانش سرمایه گذاری افراد مشاهده گردید. تجارب مالی و رفتارهای مالی افراد نیز دارای رابطه مثبت با دانش سرمایه گذاری آنها بود (Peng et al, 2007).

پنگ در پژوهش خود تاثیر یک روش آموزشی تئوری محور مبتنی بر تئوری تغییر^۴ در ارتقای آموزش سواد مالی در بین دانش آموزان سال دیپلم در هنگ کنگ را مورد بررسی قرار داد. ۱۹۳ دانش آموز انتخاب و به دو گروه تجربی و گواه تقسیم شدند. ۱۲ معلم (در دو گروه ۶ نفره) آموزش سواد مالی با دو شیوه مختلف (شیوه معمولی و شیوه مبتنی بر تئوری تغییر) را به دانش آموزان ارائه نمودند و در ۴ مرحله از آن ها آزمون سواد مالی به عمل آمد (یک پیش آزمون و سه پس آزمون با فاصله زمانی، بعد از اتمام کلاس، ۶ هفته بعد از کلاس و ۶ ماه بعد از کلاس). نتایج آزمونها نشان داد در تمام مراحل گروه تجربی از گروه گواه پیش افتاده و فاصله خود را در تمام پس آزمونها حفظ نموده است. نویسندگان پیشنهاد می کنند برای آموزش سواد مالی و کمک به دوام آن در طول زمان از روش مبتنی بر تئوری تغییر استفاده شود (Pang, 2010).

مانتیکن در پژوهشی ضمن سنجش سواد مالی ایتالیائی ها و مقایسه آنها با سایر کشورهای اروپایی و آمریکائی، رابطه ثروت (توانایی مالی) و سواد مالی را نیز بررسی نموده است. نمونه وی شامل ۳۹۹۷ نفر بوده است. نتایج حاکی از آن بود که سواد مالی ایتالیائی ها در مقایسه با آمریکایی ها و سایر کشورهای اروپایی به مراتب پایین تر است، سایر نتایج نشان داد که بین توانایی مالی و سواد مالی رابطه مثبت برقرار بود. خانم ها و بیوه زنها نسبت به سایرین سواد مالی کمتری داشتند و افراد با تحصیلات بالاتر سواد مالی بیشتری داشتند (Monticon, 2010).

لوساردی و میشیل در پژوهشی به بررسی اثر برنامه ریزی، سواد مالی و سیاسی (با کنترل متغیرهای جمعیت شناختی از قبیل سطح سواد، نژاد و ...) بر ثروت افراد در هنگام باز نشستگی پرداختند. نتایج نشان داد برنامه ریزی با سواد مالی و سیاسی رابطه قوی دارد و همچنین بین برنامه ریزی و ثروت، بعد از کنترل عوامل اجتماعی و جمعیت شناختی رابطه قوی وجود دارد. سایر نتایج نشان داد افرادی که برای بازنشستگی برنامه ریزی کرده اند با ثروت بیشتری وارد سالهای طلایی بازنشستگی می شوند (Mitchell & Lusardi, 2007).

تنیسون وانگوین در مطالعه خود به بررسی اثر وجود برنامه مدون آموزش سواد مالی در ایالت‌های مختلف آمریکا بر نمره سواد مالی دانش آموزان دبیرستانی پرداختند. نمونه انتخابی شامل ۱۹۹۷ دانش آموز دبیرستانی از ۲۰ ایالت دارای سر فصل مدون سواد مالی و ۱۱ ایالت بدون سرفصل سواد مالی بود. در بررسی های انجام شده تفاوت قابل ملاحظه ای بین نمره سواد مالی دو گروه مشاهده نگردید. به نظر نویسندگان مقاله، شاید بتوان دلیل این نتیجه را به نحوه بکارگیری و اثر بخشی برنامه های آموزشی در ایالت های مختلف نسبت داد (Tennyson & Nguyen, 2001).

صبری و همکارانش در پژوهشی به بررسی رابطه سواد مالی با متغیرهای جمعیت شناختی، سطح آموزش دانشگاهی و تجارب مصرف در کودکی در بین ۲۵۱۹ دانشجوی مالزیایی پرداختند. میانگین نمره سواد مالی کل دانشجویان ۱۱/۷ از ۲۵ بود (کمتر از ۵۰٪) که این موضوع نشان دهنده سطح پایین سواد مالی دانشجویان مالزیایی بود. همچنین آن دسته از دانشجویانی که تجربه بحث در مورد مسائل مالی با والدین خود را ندارند (عدم وجود تجربه کودکی) نمرات پایین تری نسبت به سایرین کسب کردند. متغیرهای جمعیت

شناختی قومیت، سکونت دانشجوی و نوع دانشگاه و زمان سپری شده در دانشگاه دارای رابطه معنی دار با سواد مالی بودند (Sabri et al, 2010).

برد در پژوهشی به بررسی و اندازه گیری میزان سواد مالی دانشجویان استرالیایی در دانشگاه ولونگنگ^۵ به عنوان مطالعه موردی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد سطح سواد مالی دانشجویان قابل قبول است ولی در برخی از حوزه ها دانشجویان نمره پایین کسب نمودند که لازم است بیشتر مورد توجه قرار گیرد. همچنین نتایج پژوهش نشان می دهد که سطح سواد مالی پایین با برخی از ویژگی های دموگرافیک خاص همبستگی دارد (Bird, 2008).

۳- سوال اصلی پژوهش

سوال اصلی که پژوهش حاضر در پی پاسخ به آن است به شرح زیر مطرح می گردد:
آیا می توان با استفاده از تکنیک دلفی فازی و کسب اجماع خبرگان مالی کشور به یک پرسشنامه استاندارد به عنوان الگوی مناسب سنجش و ارزیابی سواد مالی دانشجویان ایرانی دست یافت؟

برای پاسخ به این سوال علاوه بر بررسی و مطالعه ادبیات مرتبط و شناخت حوزه های بااهمیت مالی شخصی، از پرسشنامه های استاندارد سواد مالی که در سایر کشورها مورد استفاده قرار می گیرد (به ویژه پرسشنامه مجمع جامپ استارت آمریکا) الهام گرفته شده است و بدین ترتیب پرسشنامه اولیه تهیه و جهت کسب آرای خبرگان و انتخاب سوالات مناسب و سازگار با محیط تجاری و مالی ایران در اختیار آنها قرار گرفته است. با توجه به این که انتظار می رود تعدادی از سوالات به دلیل نامناسب بودن، امتیاز مناسب را از اجماع خبرگان کسب نکرده و در نهایت حذف گردند تعداد سوالات گنجانده شده در پرسشنامه دلفی تقریباً دو برابر تعداد سوالات لازم جهت تهیه پرسشنامه نهایی است تا در صورت حذف تعدادی از سوالات فرآیند پژوهش مختل نگردیده و بتوان بعد از اجرای مراحل مختلف دلفی به تعداد کافی سوال استاندارد برای تهیه پرسشنامه استاندارد دست یافت. در بخش های بعدی این مقاله نحوه کسب اجماع خبرگان و دستیابی به پرسشنامه استاندارد تشریح می گردد.

۴- روش شناسی تحقیق

روش تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ استراتژی اجراء پیمایشی است. در این پژوهش به منظور تهیه پرسشنامه استاندارد جهت سنجش سواد مالی دانشجویان، ابتدا پرسشنامه ای مشتمل بر ۴۹ سوال ۴ گزینه ای (که به لحاظ رعایت اختصار صرفاً موضوعات و مفاهیم مستتر در سوالات در جدول شماره ۲ ارائه شده است) تهیه گردیده است. سوالات مزبور برای سنجش اجزای مالیه شخصی افراد که به ترتیب عبارتند از کسب درآمد، پس انداز، سرمایه گذاری، خرج، استقراض، بیمه و بازنشستگی، تدوین شده اند ولی به لحاظ ارتباط تنگاتنگ ولاینفک برخی از این اجزاء، سوالات پرسشنامه در ۳ بخش مجزا به ترتیب کسب درآمد و پس انداز و سرمایه گذاری، خرج و استقراض و پوشش ریسک (بیمه و بازنشستگی) ارائه گردیده که به ترتیب هر یک از حوزه های سه گانه ۲۳، ۱۵، و ۱۱ سوال را به خود اختصاص داده اند. به منظور طرح این سوالات، از پرسشنامه استاندارد مجمع جامپ استارت آمریکا و سایر پرسشنامه های بکار رفته در پژوهشهای مشابه در دیگر کشورها کمک گرفته شده و سوالات بر اساس محیط تجاری کشور بومی سازی گردیده و تعدادی سوال نیز با توجه به شرایط اقتصادی خاص ایران (از جمله تورم) مطرح و در پرسشنامه گنجانده شده و جهت سنجش آرای خبرگان منتخب برای آنها ارسال گردیده است. در این مرحله خبرگان به هر یک از سوالات به لحاظ مناسبت در سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی در یک طیف ۳ گزینه ای (خوب، متوسط، ضعیف) امتیاز داده اند. هر سوالی که در نهایت پس از طی مراحل مختلف دلفی فازی امتیاز "خوب" را از اجماع خبرگان کسب نماید جهت تهیه پرسشنامه استاندارد سواد مالی مورد استفاده قرار می گیرد.

چنانچه بتوان پس از اجرای مراحل مختلف دلفی به تعداد کافی سوال استاندارد با امتیاز "خوب" دست یافت به نحوی که سوالات منتخب تمام حوزه های مالیه شخصی را پوشش دهد می توان نتیجه گرفت هدف پژوهش تحقق یافته و سوال اصلی تحقیق پاسخ داده شده است.

جدول شماره ۲- موضوعات و مفاهیم مستتر در سوالات پرسشنامه دلفی

سوال	موضوع یا مفهوم مورد نظر	سوال	موضوع یا مفهوم مورد نظر
------	-------------------------	------	-------------------------

۱	مالیات حقوق و دستمزد	۲۶	درک موفقیت مناسب استقراض پول
۲	تاثیر تورم بر قدرت خرید	۲۷	شناخت توانایی دستگاه های خودپرداز (ATM)
۳	مالیات بر ارزش افزوده	۲۸	تاثیر بدحسابی بر سابقه اعتباری افراد
۴	پس انداز کوتاه مدت وجوه	۲۹	حدود مسئولیت افراد در ضمانت وام دیگران
۵	درک سود سپرده های بانکی	۳۰	درک گزینه هایی که بدون محدودیت قابلیت خرج کردن دارند
۶	اثر تورم بر اقسام مختلف جامعه	۳۱	چک از منظر قانون تجارت
۷	سرمایه گذاری مطمئن وجوه مازاد در کوتاه مدت	۳۲	شناخت کارت های اعتباری (credit card)
۸	سرمایه گذاری جهت حفظ قدرت خرید در شرایط تورمی	۳۳	ویژگی های ضامن وام
۹	کسورات دستمزد و خالص دریافتی	۳۴	شناخت خدمات نوین بانکداری الکترونیکی
۱۰	سپرده گذاری بلند مدت وجوه مازاد	۳۵	نقش مانده جبرانی در افزایش هزینه بهره وام ها
۱۱	درک معافیت پایه مالیاتی دستمزد	۳۶	درصدی از سرمایه که باید مصروف وسیله نقلیه شود
۱۲	شناخت منابع عمده درآمدی در سنین مختلف	۳۷	نقش تاریخ در چک های مدت دار
۱۳	تاثیر سرمایه گذاری در سنین مختلف	۳۸	انتخاب بهترین راهکار بین اجاره یا رهن منزل
۱۴	راهکار کاهش ریسک در هنگام سرمایه گذاری در بورس	۳۹	شناخت پوشش بیمه ای مناسب برای شغل های متفاوت
۱۵	محاسبه سود(زیان) سرمایه گذاری در سهام شرکتهای	۴۰	استفاده فرزندان از پوشش بیمه ای والدین
۱۶	سرمایه گذاری کوتاه مدت بدون ریسک	۴۱	مبنای حقوق دوران بازنشستگی
۱۷	تاثیر تورم بر انتخاب نرخ بازده مورد نیاز	۴۲	مجریان طرح های بازنشستگی در کشور
۱۸	اثر بهره مرکب بر مانده پس انداز	۴۳	بیمه های اجباری
۱۹	سرمایه گذاری در بورس برای افراد فاقد دانش مالی	۴۴	مهمترین اقسام نیازمند به بیمه عمر
۲۰	استفاده از بدهی جهت حفظ قدرت خرید در شرایط تورمی	۴۵	آگاهی از شرایط بیمه های عمر و پس انداز
۲۱	تاثیر هدفمندی یارانه های نحوه پس انداز	۴۶	پاداش پایان خدمت کارکنان ادارات دولتی

میزان پوشش خسارت بیمه های خودرو (بدنه و شخص ثالث)	۴۷	مخاطرات سرمایه گذاری در شرکت های هرمی	۲۲
نقش بیمه خدمت سربازی در تکمیل سوابق بازنشستگی	۴۸	درک برنامه ریزی مالی در طول عمر افراد	۲۳
شناخت اهداف مورد نظر پرداخت حق بیمه تامین اجتماعی	۴۹	تفاوت نرخ سود طرح های بانکی متعلق به فعالیت های مختلف	۲۴
		تاثیر بدحسابی افراد بر اهلیت اعتباری آنها	۲۵

منبع: یافته های محقق

۵- جامعه، روش نمونه گیری و اندازه نمونه

جامعه آماری مورد نظر افرادی بوده اند که ضمن داشتن مدرک دکتری در یکی از رشته های مالی یا حسابداری، دارای تجارب ارزشمند در حرفه نیز بوده اند (یعنی داشتن تحصیلات آکادمیک و تجربه حرفه ای بطور توأم). تعداد مناسب برای اعضاء، نکته مهمی است که در تشکیل پانل باید به آن توجه کرد. هنگامی که بین اعضای پانل، تجانس وجود داشته باشد، حدود ۱۰ تا ۲۰ عضو توصیه شده است (مشایخی و همکاران ۱۳۸۴). بنابراین تعداد نمونه مورد نظر در این پژوهش که به روش قضاوتی انتخاب گردیده ۱۲ نفر بوده که اغلب آنها دارای مرتبه استادی و دانشیاری در رشته های حسابداری و مدیریت مالی هستند.

۶- الگوریتم پژوهش مبتنی بر دلفی فازی

در این بخش ابتداری روش دلفی فازی و الگوریتم اجرای آن تشریح می شود. سپس نحوه ارزش گذاری متغیرهای زبانی در قالب اعداد فازی مثلثی و محاسبات فازی لازم جهت اجرای روش دلفی تبیین می گردد.

۶-۱- روش دلفی فازی

هدف از کاربرد روش دلفی دسترسی به مطمئن ترین توافق گروهی خبرگان درباره ی موضوعی خاص است که با استفاده از پرسشنامه و نظر خواهی از خبرگان ،به دفعات و با توجه به باز خورد حاصل از آنها صورت می پذیرد.

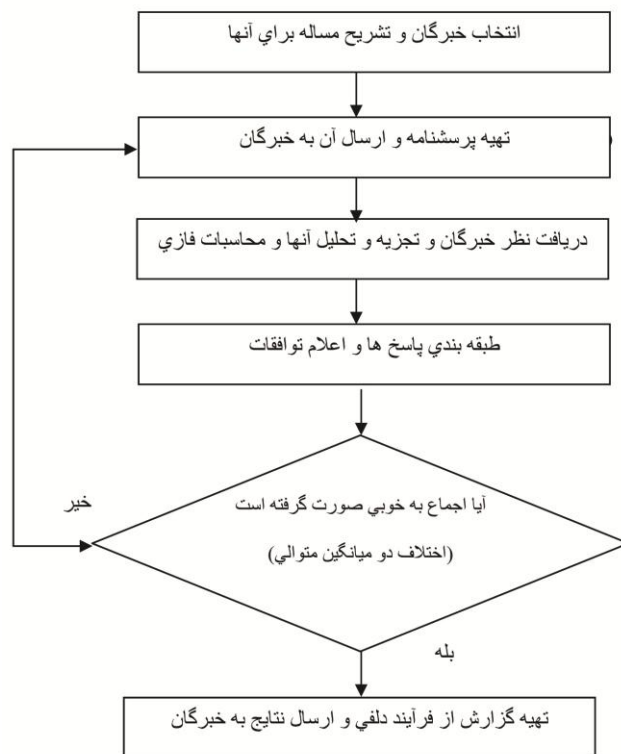
در روش دلفی ،داده های ذهنی افراد خبره با استفاده از تحلیل های آماری به داده های تقریباً عینی تبدیل می شود (آذر و فرجی ،۱۳۸۱). هنگامی که این روش برای موضوعات چند بعدی ،چند هدفی و مسائل تصمیم گیری پیچیده به کار می رود ،تکرار فراوان مراحل زمان گیر پرسش و پاسخ برای رسیدن به اجماع نسبی نظرات مشکل بزرگی تلقی می شود. بطور کلی این روش دارای ضعف هایی نظیر هزینه بالا و زمان زیاد برای جمع آوری داده ها می باشد. به منظور رفع ضعف های فوق ،روش دلفی فازی در دهه ۱۹۸۰ میلادی توسط کافمن و گوپتا ابداع شد . (فیضی و دهقان ،۱۳۸۸) استفاده از اعداد فازی در روش دلفی فازی بدین دلیل مناسب است که در دنیای پیرامون ما نمی توان موضوعات را به دو یا چند دسته سفید و سیاه تقسیم کرد ،بلکه هر موضوع در یک طیف می گنجد . در ضمن در بسیاری از موارد مانند بررسی کارایی ،میزان رضایت مندی و ... استفاده از متغیرهای زبانی توسط خبرگان متداول تر و راحت تر است (جعفری و منتظر ،۱۳۸۷). کاربرد روش دلفی فازی به منظور تصمیم گیری و اجماع در مسائلی که اهداف و پارامترها به صراحت مشخص نیستند منجر به نتایج بسیار ارزنده ای می شود . ویژگی مهم این روش ،ارائه چارچوب انعطاف پذیر است که بسیاری از موانع مربوط به عدم دقت و صراحت را تحت پوشش قرار می دهد(آذر و فرجی ،۱۳۸۱).

جدول شماره ۱- مقایسه روش های دلفی و دلفی فازی

روش دلفی	روش دلفی فازی
جمع آوری نظرات زمان زیادی طول می کشد	زمان جمع آوری نظرات را کاهش می دهد
هزینه زیاد	هزینه کمتر
به علت تکرار زیاد نرخ بازگشت پرسشنامه کاهش می یابد	به علت تکرار کمتر ،نرخ بازگشت پرسشنامه کاهش نمی یابد
نظرات اجباراً قطعی است	نظرات غیر قطعی است

منبع: فیضی .ک و دهقان .ج (۱۳۸۸)

در ادامه الگوریتم روش اجرای دلفی فازی (شکل شماره ۱) ارائه و نحوه اجرای آن بطور مختصر تشریح می گردد.

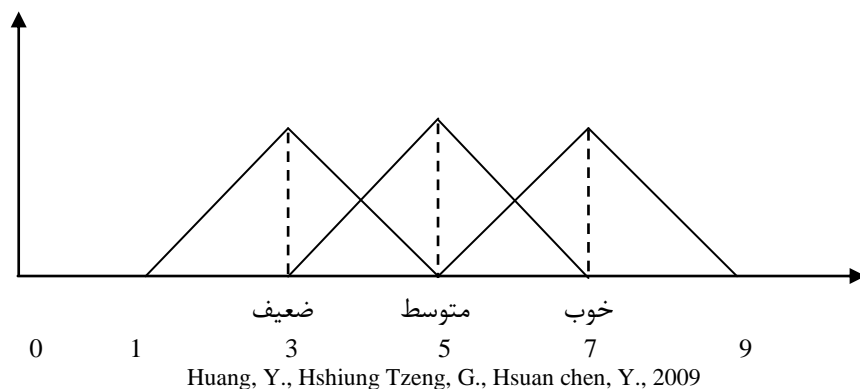

الگوریتم ارائه شده در شکل فوق به شرح ذیل اجرا میگردد :

معمولا خبرگان نظریات خود را در قالب حداقل مقدار، ممکن ترین مقدار و حداکثر مقدار (اعداد فازی مثلثی) ارائه می دهند. سپس میانگین نظر خبرگان (اعداد ارائه شده) و میزان اختلاف نظر هر فرد خبره از میانگین محاسبه و آن گاه این اطلاعات برای اخذ نظریات جدید خبرگان ارسال می شود. در مرحله بعد هر فرد خبره بر اساس اطلاعات حاصل از مرحله قبل، نظر جدیدی را ارائه می دهد یا نظر قبلی خود را اصلاح می کند. این فرآیند تا زمانی ادامه می یابد که میانگین اعداد فازی به اندازه کافی با ثبات شود (آذرو فرجی، ۱۳۸۱).

۲-۶- تعریف متغیرهای زبانی

از آنجایی که خبرگان در فرآیند دلفی باید سوالات مناسب جهت سنجش سواد مالی را از بین ۴۹ سوال پیشنهادی انتخاب می نمودند، استفاده از متغیرهایی با ارزش قطعی، آنها را در اظهار نظر دچار مشکل می کرد، لذا به نظر می رسد استفاده از متغیرهای کیفی در قالب گزینه های خوب، متوسط و ضعیف این مشکل را تا حدودی حل خواهد نمود. نظر افراد نسبت به متغیرهای کیفی مانند کم یا زیاد، یکسان نیست. خبرگان به لحاظ داشتن خصوصیات متفاوت، از ذهنیت های متفاوتی برخوردارند و اگر به گزینه ها بر اساس ذهنیت های متفاوت پاسخ داده شود، تجزیه و تحلیل متغیرها فاقد ارزش می باشد ولی با تعریف دامنه متغیرهای کیفی، خبرگان با ذهنیت یکسان به سوالات پاسخ خواهند داد (فیضی و دهقان، ۱۳۸۸). بنابراین متغیرهای کیفی به صورت اعداد فازی مثلثی (شکل ۲) تعریف شده اند.

شکل ۲: سه سطح از متغیرهای زبانشناسی

ارزش های امکان پذیر که از طریق اعداد فازی مثلثی تعریف شده، برای گزینه خوب (۵،۷،۹) و گزینه متوسط (۳،۵،۷) و گزینه ضعیف (۱،۳،۵) بوده که شمای کلی آن در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

۳-۶- محاسبات فازی

در هر مرحله از آزمون دلفی میانگین فازی برای اعداد مثلثی فازی $\tilde{A}_1, \tilde{A}_2, \dots, \tilde{A}_n$ به صورت زیر تعریف می گردد (زنجیرچی، ۱۳۹۰، ۶۶).

$$\tilde{A}_m = \frac{\tilde{A}_1 + \tilde{A}_2 \dots + \tilde{A}_n}{n}$$

در فرمول $A_i(a_i, b_i, c_i)$ عدد فازی مثلثی مربوط به فرد i است و \tilde{A}_m میانگین فازی مربوط به هر یک از سوالات است.

پس از محاسبه میانگین فازی برای سوالات پرسشنامه، در هر مرحله برای هر فرد خبره اختلاف از میانگین جامعه با استفاده از فرمول ذیل محاسبه می گردد (آذر و فرجی، ۱۳۸۷، ۱۶۹).

$$B_1^m - B_1^i, C_1^m - C_1^i$$

در فرمول فوق A_1^m, B_1^m, C_1^m به ترتیب کرانه های پائین، وسط و بالای میانگین اعداد فازی مثلثی مربوط به هر یک از سوالات است A_1^i, B_1^i, C_1^i به ترتیب کرانه های پائین، وسط و بالای مربوط به فرد است.

سپس در مرحله بعد، میانگین جامعه در مرحله قبل و اختلاف هر فرد خبره از میانگین جامعه، در اختیار وی قرار می گیرد و مجدداً هر فرد با توجه به اختلاف مربوطه، به سوالات پاسخ می دهد. در این مرحله فرد می تواند نظر خود را تعدیل کرده یا نظر مرحله قبلی خود را تکرار کند. حال مجدداً میانگین فازی برای مرحله جدید محاسبه و اختلاف میانگین دو مرحله برای هر سوال محاسبه می گردد و چنانچه اختلاف میانگین دو مرحله که با استفاده از فرمول شماره ۳ محاسبه می گردد کمتر از ۰/۱۵ باشد اجماع کافی در خصوص

آن سوال حاصل شده است. این مرحله تا زمان دستیابی به اجماع کافی ادامه می یابد (همان منبع، ۱۷۲).

$$S(\tilde{N}_i, \tilde{N}_j) = \frac{(a_1 + 2a_2 + a_3) - (b_1 + 2b_2 + b_3)}{4(B_2 - B_1)}$$

در فرمول شماره ۳، B_2 بزرگترین و B_1 کوچکترین کران بین میانگین دو مرحله است. همچنین a_1 ، a_2 ، a_3 کرانه های پائین، وسط و بالای مربوط به میانگین هر سوال در مرحله قبل و b_1 ، b_2 ، b_3 نیز کران پلئین، وسط و بالای مربوط به میانگین مرحله جدید می باشد.

۷- نتایج تحقیق

در این بخش نتایج حاصل از محاسبات فازی که در راستای اجرای الگوریتم روش دلفی فازی انجام شده در قالب جداول شماره ۴ تا ۶ ارائه می گردد. طبق توضیحاتی که در تشریح الگوریتم روش دلفی و همچنین در بخش روش شناسی پژوهش بیان شد زمانی که اختلاف میانگین نظرات خبرگان در باره ی سوالات مطرح شده در پرسشنامه، طی دو مرحله متوالی دلفی فازی کمتر از ۰/۱۵ شود، اجرای دلفی متوقف و از سوالاتی که امتیاز "خوب" کسب کرده باشند (میانگین امتیاز آنها تقریباً در محدوده عدد مثلثی ۵،۷،۹ باشد) به منظور تهیه پرسشنامه استانداردسنجش سواد مالی استفاده می شود.

جدول شماره ۴- میانگین دیدگاه های خبرگان حاصل از پرسشنامه مرحله اول

سوال	میانگین	سوال	میانگین
۱	(۲,۱۷ و ۴,۱۷ و ۶,۱۷)	۲۶	(۱,۳۳ و ۳,۳۳ و ۵,۳۳)
۲	(۴,۶۷ و ۶,۶۷ و ۸,۶۷)	۲۷	(۴,۵ و ۵,۵ و ۶,۵)
۳	(۴,۱۷ و ۶,۱۷ و ۸,۱۷)	۲۸	(۴,۱۷ و ۶,۱۷ و ۸,۱۷)
۴	(۴,۶۷ و ۶,۶۷ و ۸,۶۷)	۲۹	(۱,۳۳ و ۳,۳۳ و ۵,۳۳)
۵	(۴,۱۷ و ۶,۱۷ و ۸,۱۷)	۳۰	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)
۶	(۳,۸۳ و ۵,۸۳ و ۷,۸۳)	۳۱	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)
۷	(۲ و ۴)	۳۲	(۴ و ۸)
۸	(۴,۵ و ۵,۵ و ۶,۵)	۳۳	(۱,۵ و ۳,۵ و ۵,۵)
۹	(۱,۸۳ و ۳,۸۳ و ۵,۸۳)	۳۴	(۱,۶۷ و ۳,۶۷ و ۵,۶۷)
۱۰	(۲,۱۷ و ۴,۱۷ و ۶,۱۷)	۳۵	(۴,۱۷ و ۶,۱۷ و ۸,۱۷)
۱۱	(۴,۶۷ و ۶,۶۷ و ۸,۶۷)	۳۶	(۱,۵ و ۳,۵ و ۵,۵)
۱۲	(۲ و ۴)	۳۷	(۱,۳۳ و ۳,۳۳ و ۵,۳۳)
۱۳	(۱,۶۷ و ۳,۶۷ و ۵,۶۷)	۳۸	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)
۱۴	(۳,۸ و ۵,۸ و ۷,۸)	۳۹	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)
۱۵	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)	۴۰	(۱,۳۳ و ۳,۳۳ و ۵,۳۳)
۱۶	(۲ و ۴)	۴۱	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)
۱۷	(۴,۵ و ۵,۵ و ۶,۵)	۴۲	(۱,۶۷ و ۳,۶۷ و ۵,۶۷)
۱۸	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)	۴۳	(۴,۳۳ و ۶,۳۳ و ۸,۳۳)
۱۹	(۱,۶۷ و ۳,۶۷ و ۵,۶۷)	۴۴	(۴,۵ و ۵,۵ و ۶,۵)
۲۰	(۴,۱۷ و ۶,۱۷ و ۸,۱۷)	۴۵	(۱,۸۳ و ۳,۸۳ و ۵,۸۳)

(۱,۵و۳,۵و۵,۵)	۴۶	(۱,۶۷و۳,۶۷و۵,۶۷)	۲۱
(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۴۷	(۱,۶۷و۳,۶۷و۵,۶۷)	۲۲
(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)	۴۸	(۱,۶۷و۳,۶۷و۵,۶۷)	۲۳
(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۴۹	(۴,۵و۵,۵و۸,۵)	۲۴
		(۱,۶۷و۳,۶۷و۵,۶۷)	۲۵

منبع: یافته های محقق

جدول شماره ۵- میانگین دیدگاه های خبرگان حاصل از پرسشنامه مرحله دوم

سوال	میانگین	سوال	میانگین
۱	(۱,۶۷و۳,۶۷و۵,۶۷)	۲۶	(۱و۳و۵)
۲	(۵و۷و۹)	۲۷	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)
۳	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)	۲۸	(۴,۵و۵,۵و۸,۵)
۴	(۵و۷و۹)	۲۹	(۱و۳و۵)
۵	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)	۳۰	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)
۶	(۴,۳۳و۶,۳۳و۸,۳۳)	۳۱	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)
۷	(۱,۵و۳,۵و۵,۵)	۳۲	(۴,۵و۵,۵و۸,۵)
۸	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)	۳۳	(۱و۳و۵)
۹	(۱,۵و۳,۵و۵,۵)	۳۴	(۱و۳و۵)
۱۰	(۱,۶۷و۳,۶۷و۵,۶۷)	۳۵	(۴,۵و۵,۵و۸,۵)
۱۱	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)	۳۶	(۱,۱۷و۳,۱۷و۵,۱۷)
۱۲	(۱,۵و۳,۵و۵,۵)	۳۷	(۱و۳و۵)
۱۳	(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۳۸	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)
۱۴	(۵و۷و۹)	۳۹	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)
۱۵	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)	۴۰	(۱و۳و۵)
۱۶	(۱,۵و۳,۵و۵,۵)	۴۱	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)
۱۷	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)	۴۲	(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)
۱۸	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)	۴۳	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)
۱۹	(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۴۴	(۵و۷و۹)
۲۰	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)	۴۵	(۱,۵و۳,۵و۵,۵)
۲۱	(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۴۶	(۱,۱۷و۳,۱۷و۵,۱۷)
۲۲	(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۴۷	(۱و۳و۵)
۲۳	(۱,۳۳و۳,۳۳و۵,۳۳)	۴۸	(۴,۶۷و۶,۶۷و۸,۶۷)

۲۴	(۴,۸۳و۶,۸۳و۸,۸۳)	۴۹	(۵و۳و۱)
۲۵	(۱,۲۳و۳,۳۳و۵,۳۳)		

منبع: یافته های محقق

جدول شماره ۶- اختلاف میانگین نظرات خبرگان در مراحل اول و دوم

سوال	اختلاف میانگین	سوال	اختلاف میانگین
۱	.۱۱	۲۶	.۰۸
۲	.۰۷	۲۷	.۰۷
۳	.۱۱	۲۸	.۰۷
۴	.۰۵	۲۹	.۰۷
۵	.۱۱	۳۰	.۱۱
۶	.۱۱	۳۱	.۱۱
۷	.۰۹	۳۲	.۱۱
۸	.۰۷	۳۳	.۱۱
۹	.۰۸	۳۴	.۱۴
۱۰	.۱۱	۳۵	.۰۷
۱۱	.۰۴	۳۶	.۰۷
۱۲	.۱۱	۳۷	.۰۸
۱۳	.۰۸	۳۸	.۰۷
۱۴	.۰۴	۳۹	.۰۷
۱۵	.۱۱	۴۰	.۰۸
۱۶	.۱۱	۴۱	.۱۱
۱۷	.۰۷	۴۲	.۰۸
۱۸	.۰۷	۴۳	.۰۷
۱۹	.۰۸	۴۴	.۱۱
۲۰	.۱۱	۴۵	.۰۸
۲۱	.۰۸	۴۶	.۰۸
۲۲	.۰۸	۴۷	.۰۸
۲۳	.۰۸	۴۸	.
۲۴	.۰۷	۴۹	.۰۸
۲۵	.۰۸		

منبع: یافته های محقق

باتوجه به اینکه اختلاف نظرات خبرگان درخصوص کلیه سوالات، طی ۲ مرحله اجرای دلفی کمتر از ۱۵/۰ شده (جدول شماره ۶)، می توان نتیجه گرفت اجماع کافی بین خبرگان حاصل شده است. بنابراین اجرای روش دلفی متوقف و نتایج تشریح می گردد. حال با توجه به توضیحات ارائه شده در بخش روش پژوهش، سوالاتی که از آخرین مرحله اجرای روش دلفی (مرحله دوم) امتیاز خوب کسب کرده اند (میانگین امتیاز فازی آنها که در جدول شماره ۵ ارائه گردیده، تقریباً در محدوده عدد فازی مثلثی "۵،۷،۹" است) به عنوان سوالات منتخب خبرگان جهت تهیه پرسشنامه استاندارد مورد استفاده قرار گرفته اند. همان گونه که در جدول شماره ۵ مشهود است ۲۵ سوال امتیاز "خوب" کسب نموده اند که این تعداد سوال برای تهیه پرسشنامه استاندارد کافی است. در ضمن سوالات برگزیده تمام حوزه های مالیه شخصی را پوشش می دهند. بنابر این می توان نتیجه گرفت هدف پژوهش که تدوین و ارائه پرسشنامه استاندارد به عنوان الگوی سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی بوده محقق گردیده و به سوال اصلی پژوهش پاسخ داده شده است. مفاهیم و موضوعات مستتر در سوالات منتخب در جدول شماره ۷ و پرسشنامه استاندارد سواد مالی در پیوست مقاله ارائه گردیده است.

۷- نتیجه گیری و بحث

همان گونه که در بخش تجزیه و تحلیل نتایج تشریح گردید در مجموع ۲۵ سوال (پیوست مقاله) برای پرسشنامه نهایی انتخاب شده است که سهم هر یک از حوزه های سه گانه مورد نظر به ترتیب کسب درآمد، پس انداز و سرمایه گذاری: ۱۲ سوال (سوالات ۱ تا ۱۲)، خرج و استقراض: هشت سوال (سوالات ۱۳ تا ۲۰) و بیمه و بازنشستگی: پنج سوال (سوالات ۲۱ تا ۲۵) می باشد. مفاهیم و موضوعات مستتر در سوالات برگزیده در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول شماره ۷- موضوعات و مفاهیم مستتر در سوالات منتخب خبرگان

سوال	موضوع یا مفهوم مورد نظر	سوال	موضوع یا مفهوم مورد نظر
۲	تاثیر تورم بر قدرت خرید	۲۷	شناخت توانایی دستگاه های خودپرداز (ATM)

۳	مالیات بر ارزش افزوده	۲۸	تأثیر بدحسابی بر سابقه اعتباری افراد
۴	پس انداز کوتاه مدت وجوه	۳۰	درک گزینه هایی که بدون محدودیت قابلیت خرج کردن دارند
۵	درک سود سپرده های بانکی	۳۱	چک از منظر قانون تجارت
۶	اثر تورم بر اقشار مختلف جامعه	۳۲	شناخت کارت های اعتباری (credit card)
۸	سرمایه گذاری جهت حفظ قدرت خرید در شرایط تورمی	۳۵	نقش مانده جبرانی در افزایش هزینه و کسر وام ها
۱۱	درک معافیت پایه مالیاتی دستمزد	۳۸	انتخاب بهترین راهکار بین اجاره یا رهن منزل
۱۴	راهکار کاهش ریسک در هنگام سرمایه گذاری در بورس	۳۹	شناخت پوشش بیمه ای مناسب برای شغل های متفاوت
۱۵	محاسبه سود(زیان) سرمایه گذاری در سهام شرکتها	۴۱	مبنای حقوق دوران بازنشستگی
۱۷	تأثیر تورم بر انتخاب نرخ بازده مورد نیاز	۴۳	درک بیمه های اجباری
۱۸	اثر بهره مرکب بر مانده پس انداز	۴۴	شناخت مهمترین اقشار نیازمند بیمه عمر
۲۰	استفاده از بدهی جهت حفظ قدرت خرید در شرایط تورمی	۴۸	نقش بیمه خدمت سربازی در تکمیل سوابق بازنشستگی
۲۴	تفاوت نرخ سود طرح های بانکی متعلق به فعالیتهای مختلف		

منبع: یافته های محقق

همانگونه که در مباحث پیشین ذکر شد، موضوع سواد مالی و لزوم فراگیری مفاهیم آن با پیچیده شدن و توسعه بازارهای مالی و افزایش تنوع خدمات ارائه شده توسط موسسات اعتباری افزایش می یابد. کشور ما نیز از این مقوله مستثنی نبوده است، زیرا در سال های اخیر بروز مواردی از قبیل توسعه بانکداری الکترونیک، اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی (گسترش خصوصی سازی شرکت های دولتی) و توزیع سهام عدالت در بین اقشار مختلف اجتماع که در صورت ادامه هدفمند آن، سبب افزایش چشمگیر مشارکت کنندگان بازار سرمایه می شود، رشد سریع موسسات و نهادهای مالی خصوصی و تلاش بی وقفه آنها جهت افزایش سهم بازار که منجر به پیشنهاد وام های اغوا کننده با مانده های جبرانی سنگین به افراد شده و این امر سبب تحمل نرخ های بالای سود بانکی توسط وام گیرندگان و در نهایت کاهش رفاه مالی آنها می شود، همچنین صدور کارت های اعتباری توسط

برخی از بانک ها و موسسات مالی که سبب سهولت خرید و در بعضی مواقع خرج کردن بی رویه پول توسط افراد فاقد دانش مالی می گردد و بسیاری از موارد مشابه موجب افزایش روز افزون اهمیت درک مفاهیم مالی توسط همه اقشار جامعه شده است، زیرا در شرایط جدید کسب رفاه مالی و آسایش مادام العمر بدون تسلط به مفاهیم سواد مالی میسر نخواهد بود، لذا با توجه به اهمیت موضوع به نظر می رسد مقوله سواد مالی نیاز به توجه خاص و انجام تحقیقات متعددی دارد که پژوهش حاضر می تواند نقطه آغاز آن باشد. با توجه به اینکه سوالات منتخب، حاصل اتفاق نظر و خرد جمعی تعدادی از اساتید برتر حوزه حسابداری و مالی در کشور می باشد، که اغلب حائز رتبه استادی و دانشیاری هستند، لذا به نظر می رسد می توان پرسشنامه حاصل را جهت سنجش سواد مالی دانشجویان، به عنوان یکی از اقشار پرجمعیت و با اهمیت کشور، به کار برده و نقاط ضعف و قوت آنها را سنجید و در جهت تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف اقدام نمود. همچنین می توان از طریق اندازه گیری سواد مالی، رابطه آن را با ویژگی های دموگرافیک افراد (نظیر سن، جنس، سطح سواد، سطح درآمد و...) سنجیده و گروه های پر خطر را شناسایی نموده و به آن ها آموزش های لازم در این خصوص ارائه نمود. پیشنهاد می شود پژوهشگران با اندازه گیری سطح سواد مالی، رابطه آن با سایر متغیرها از جمله سطح سرمایه گذاری در بازار سرمایه، تنوع پرتفوی افراد، کارآفرینی و ... را بررسی نمایند و یا همانند بسیاری از پژوهش های بین المللی به واکاوی نقش سواد مالی در حوزه جامعه شناسی و روان شناسی پرداخته و ضمن اندازه گیری دقیق آن از طریق پرسشنامه پیشنهادی، به بررسی رابطه سطح سواد مالی با مباحثی از قبیل طلاق، اعتیاد، شکست تحصیلی و... بپردازند. در پایان باتوجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهادهای زیر برای پژوهش های آتی ارائه می گردد:

- محققین در پژوهش های آتی با استفاده از الگوی ارائه شده در این پژوهش به اندازه گیری سواد مالی دانشجویان ایرانی بپردازند .
- برخی از پژوهش های آتی به تهیه ابزار مناسب سنجش سواد مالی در بین سایر اقشار جامعه از جمله دبیرستانی ها، کارگران و کارمندان و ... اختصاص یابد.
- پژوهش هایی به منظور تدوین سرفصل مناسب سواد مالی برای سطوح مختلف آموزشی انجام شود .

فهرست منابع

- ۱) آذر. ع. وفرجی. ح. (۱۳۸۱)، "علم مدیریت فازی، مرکز مطالعات و بهره وری ایران"، انتشارات اجتماع، ۱۶۹.
- ۲) جعفری. ن. ومنتظر. غ. (۱۳۸۷)، "استفاده از روش دلفی فازی برای تعیین سیاست های مالیاتی کشور"، فصلنامه پژوهش های اقتصادی، سال هشتم، شماره اول، ۹۱-۱۱۴.
- ۳) زنجیرچی. م. (۱۳۹۰)، "فرایند تحلیل سلسله مراتبی فازی"، انتشارات صناعی شه میرزادی، ۶۶.
- ۴) فیضی. ک. و دهقان. ح. (۱۳۸۸)، "تعیین اقدامات تخصصی و مشترک مدیریت کیفیت جامع، تولید به هنگام و نگهداری جامع"، کاوش های بازرگانی، شماره دوم، سال اول، ۱۳۲-۱۰۹.
- ۵) مشایخی، ع.، فرهنگی، ع.، مومنی، م.، علیدوستی، س.، ۱۳۸۴، بررسی عوامل کلیدی موثر بر کاربرد فناوری اطلاعات در سازمانهای دولتی ایران: کاربرد روش دلفی،
- 6) Bird, S (2008) " Financial literacy among university students , An Australian case study " , University of Wollongong , Available at: <http://ro.uow.edu.au/theses/112>
- 7) Bodvarsson, o.b&walder, r.l. (2004)" Do parental cash transfers, weaken performance in college?" Economics of education review, 23(5), 483-495.
- 8) Dvorak , T & Hanly , H (2010) "Financial Literacy and design of retirement plans" The journal of socio - Economics , vol. 39 : 645 – 652.
- 9) Elder ,G.H,Jr ,Conger ,R.D ,Foster ,E.M & Ardelt , M(1992) "Families under economic pressure" Journal of Family Issues , vol 13(1) ,5-37.
- 10) Peng,C.M , Bartholomue , S , Fox , J & cravener , C (2007) , " The Impact of Personal Finance Education Delivered in high school and College courses " , Journal of family and Economic Issues , vol 28: 265 -284.
- 11) Garman , E.T. &Forgue ,R.E. (2000) ,Personal finance, (6thed.) .Boston: Honunhton
- 12) Mifflin.
- 13) Gold smith ,E .B. (2000) "Resource management for individuals and families (2nded .) . Belmont ,CA: Wadsworth / Thomson learning.
- 14) Huang, Y., Hshiung Tzeng, G., Hsuan chen, Y., 2009 , A fuzzy MCDM approach for evaluating banking performance based on BSC, available at: <http:// ScienceDirect ; 10135-10147>.
- 15) Lyons, a (2004)" a profile of financially at-risk college students" , journal of consumer affairs , vol 38(1), 56-80.

- 16) Lusardi, a & Mitchell, O. S (2007) " Baby Boomer retirement security: The Roles of planning, financial literacy and housing wealth" , Journal of monetary Economics , vol 54 , 204 – 224.
- 17) Mandell, L (1997) "Personal Financial Survey in High School Seniors" , Jump Start Coalition For Personal Financial Literacy.
- 18) Monticone, C (2010) "How much does wealth matter in the Acquisition of financial literacy?" The Journal of consumer Affairs ,vol .44, No. 2,403 - 422
- 19) .Murphy, D. S & yetmar, S (2010) " personal financial planning attitudes: a preliminary study of graduate students" Management research review ,vol 33. No .8: 811 -817.
- 20) NectorT, M, stong, S & stradling, R. (1992) "Financial literacy :A Discussion of concepts and competencies Financial Literacy and opportunities for its Introduction into young people s learning ", report Prepared for the National Westminster Bank , National Foundation for Education Research , London .
- 21) Pang, M .F (2010) " Boosting financial literacy: Benefits from learning study ",Inster Sci , vol 39:659 -677.
- 22) Sabri, M. F , Maurice mac Donald ,Tahira&k .Itira – JariuhMasud (2010)" Child hood consumer Experience and the financial literacy f Collage students in Magaysia, No 4: 455 – 467.
- 23) Slaughter, Howard,B.Jr. (2009) "Financial Illiteracy: An American study on the effectiveness of web-based Financial literacy technology training on African high school students in Pittsburgh, pensylvanian , Robert Morris University , Available at: <http://Proquest.umi.com>
- 24) Tennyson, S &Nguyen, C , (2001)" state curriculum mandates and student know ledge of personal financial , The Journal of consumer Affairs ,vol 35 ,No . 2, 241 - 262

یادداشت‌ها